

*Магда А.В.**

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ПОВОДЖЕННЯ З РАДІОАКТИВНИМИ ВІДХОДАМИ

Одним з основних принципів, вироблених для гарантування радіаційної безпеки, є **принцип захисту навколишнього середовища** [1]. Необхідність прийняття цього принципу була зумовлена значною кількістю доказів того, що великі дози радіації негативно впливають на всі живі істоти, але найбільш негативно – на біологічно розвинені види. Радіоактивні відходи можуть негативно впливати на природні ресурси: землю, ліси, поверхню води, підземні води та копалини протягом тривалого періоду часу. Тому поведження з РАВ має здійснюватись таким чином, аби звести до якомога менших рівнів цей негативний вплив. Поведження з радіоактивними відходами може мати й інший вплив на довкілля. Наприклад, хімічне забруднення чи зміна природного середовища. Це також необхідно враховувати під час поведження з РАВ.

Принцип захисту майбутніх поколінь є принципом екологічного права і також застосовується й для гарантування радіаційної безпеки. Він передбачає, що майбутнім поколінням має надаватись щонайменше той самий рівень радіаційного захисту, який надається населенню сьогодні [2]. Оскільки неможливо забезпечити повну ізоляцію радіоактивних відходів на тривалі проміжки часу, головним завданням на сьогодні є гарантування того, що РАВ не матиме негативного впливу на здоров'я людей. Зазвичай це завдання втілюється в життя застосуванням багаторівневого підходу, який передбачає використання як природних, так і штучних рівнів захисту. Більш того, необхідно враховувати дослідження та використання цінних природних ресурсів, що може мати негативний вплив на обладнання для зберігання РАВ.

Принцип захисту населення є третім основним принципом, виробленим в рамках Міжнародної Комісії з радіаційного захисту [4]. Він означає, що з РАВ необхідно поводитись таким чином, аби гарантувати прийнятний рівень захисту здоров'я населення. Потрібно забезпечити прийнятний рівень захисту. Особливу увагу необхідно приділити нагляду над джерелами іонізованого випромінювання, а також гарантувати, що таке випромінювання не перевищує встановлені національні норми [3]. Для вироблення національних стандартів безпеки потрібно враховувати й норми безпеки, вироблені в рамках МАГАТЕ та Міжнародної Комісії з радіаційного захисту.

Принцип транскордонного захисту означає, що з радіоактивними відходами необхідно поводитись таким чином, аби гарантувати, що можливий вплив на життя людей та довкілля за межами національного кордону враховується. Він ґрунтується на умові, що кожна держава зобов'язана діяти відповідально і не спричинювати наслідки на здоров'я людей та на довкілля іншої держави більш пагубні, ніж ті, що мають місце всередині цієї держави. Держави мають враховувати рекомендації міжнародних організацій для реалізації цього принципу [5].

Принцип створення правової основи на національному рівні означає, що держави, які виробляють чи використовують радіонукліди, мають розробити нормативно-правову

* аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Задорожній О.В.

базу, котра включає закони, постанови та директиви з питань поводження з радіоактивними відходами, враховуючи національні стратегії поводження з РАВ. Повноваження кожної сторони чи організації, що залучена до поводження з ВЯП та РАВ, повинні бути чітко визначені. Вимагається також відокремлення регулятивної функції для гарантування безпечної експлуатації ядерних установок. Таке відокремлення дозволить здійснювати незалежний контроль та нагляд за діяльністю, що пов'язана з радіоактивними відходами. Нормативно-правова база повинна встановити, яким чином відбудеться відокремлення повноважень [5].

Принцип безпеки установок та обладнання, котрі використовуються під час поводження з радіоактивними відходами, передбачає, що під час вибору місця, проектування, будівництва, введення в експлуатацію, дії та виведення з експлуатації чи закриття сховища, необхідно вжити всіх заходів для гарантування безпеки, включаючи попередження аварійних ситуацій та зменшення наслідків від аварій. Під час вибору місця будівництва мають враховуватись особливості рельєфу, відстань до населених пунктів, близькість до водних та інших ресурсів. Під час проектування, будівництва, експлуатації та виведення з експлуатації чи закриття об'єктів потрібно забезпечувати та зберігати, якщо це можливо, належний рівень захисту населення, персоналу та довкілля від радіологічного впливу.

Принцип контролю над виробленням радіоактивних відходів означає, що виробництво радіоактивних відходів має бути зведено до мінімально можливої кількості. Це включає відбір та контроль над матеріалами, переробку та вторинне використання матеріалів, запровадження відповідних процедур управління. Необхідно розділяти різні види відходів та матеріалів для того, щоб зменшити їх обсяг та покращити поводження з ними.

Принцип взаємозалежності між виробленням та поводженням з радіоактивними відходами [6] передбачає, що необхідно взяти до уваги взаємозалежність між виробленням та поводженням з радіоактивними відходами. Основними стадіями поводження з радіоактивними відходами є попередня обробка, обробка, кондиціонування, зберігання та захоронення. Між цими стадіями є певна залежність. Дії, що вчиняються на одній стадії, можуть перешкоджати діям на іншій стадії, мати протилежний, негативний ефект. Тому бажано, аби ті державні органи та посадовці, котрі є відповідальними за певну стадію поводження з радіоактивними відходами та матеріалами, визнавали взаємодію та взаємозв'язки між стадіями і, таким чином, ефективність та безпеку поводження з РАВ.

Література

1. The Principles of Radioactive waste Management. – V.: International Atomic Energy Agency, 1995. – 15 p.
2. Тимошенко А. С. Глобальная экологическая безопасность — международно-правовой аспект// Советское государство и право. 1989. № 1. С. 84-92
3. Fundamental safety principles : safety fundamentals. – Vienna : International Atomic Energy Agency, 2006.– (IAEA safety standards series)
4. International Commission on radiological protection [Electronic resource]. – Mode of access: URL: <http://www.icrp.org/prod01.asp>
5. Radioactive Waste and Spent Fuel Manageent [Electronic resource]. – Mode of access: URL: <http://www-ns.iaea.org/tech-areas/waste-safety/disposable.htm>
6. Radioactive Wastes [Electronic resource]. – Mode of access: URL: <http://world-nuclear.org/info/inf60.html>